

PREGÓ DE LA LLUM 1981

pronunciat al Saló del Consistori de la Casa
de la Ciutat, de Manresa, el dia 15 de febrer

per

LLUÍS VIRGILI i FARRÀ

Edició patrocinada per la

CAIXA D'ESTALVIS DE MANRESA

Honorable Sr. Conseller de la Generalitat de Catalunya,

Il·lustríssim senyor Batlle i senyors regidors de l'Excm. Ajuntament de Manresa,

Senyor President i senyors membres de la Junta de la Sèquia i d'Aigües Potables,

Senyors membres de la Reial Confraria de la Santíssima Trinitat,

Senyor President i membres de la Junta Directiva, i cantaires benivolguts de l'Orfeó Manresà,

Senyores, senyors, amics:

Ja sóc conscient que no m'és possible escapolir-me de sofrir l'esclavatge de la norma que m'obliga a encetar aquest parlament amb un capítol de regraciaments. Si no ho faig —i em permeto aquesta llicència—, no és pas per una desatenció envers vosaltres, ni empès per un desig d'esnobisme. I, ara mateix, no sabria pas oferir-vos una argumentació prou vàlida, si no és la de dir-vos que m'hi empeny un neguit cor endins, segurament atiat per la temàtica especial que aquest any tenen les Festes de la Llum, entroncades amb l'efemèrides del vuitantè aniversari d'aquesta entitat d'il·luminats —no faltava més!— que és l'Orfeó Manresà.

I crec que em perdonareu la meva gosadia si —abans d'entrar en el tema que m'he proposat esplaiar amb la vostra benvolença anticipada—, em permeto dedicar un record a dos homes que més m'han intimat amb la meva ciutat natal relacionats, justament, amb l'Orfeó Manresà: el mestre Agustí Coll i el que fou el vostre president, en Josep Maria Vives, suara traspassat; el mestre Coll, ja fa un cert temps que retornà a la Casa del Pare, però encara no massa llunyà perquè les meves paraules ens semblin extratemporals. Dos amics, la presència dels quals trobo a faltar en aquesta estança; llur esperit, però, vivent enmig nostre... amb la presència de tants de vosaltres, seguidors i deixebles del seu exemple. Valguin aquestes paraules com una expressió sincera del meu record.

Per altra banda, la Festa de la Llum vol dir, ni més ni menys, festejar la diada dels il·luminats, dels qui reben la Llum; però, sobretot, dels qui la transmeten, donant un sentit d'apostolat a llur vida. Ambdós amics i companys en els meus neguits, foren uns autèntics il·luminats que feren camí ullpresos per la Llum que és festa a la nostra ciutat, i l'escamparen a dojo, al llarg de la seva vida.

Acomplert aquest deure de justícia i recordança, ara m'adono com he estat inconscient en acceptar la vostra invitació a pregonar —a garlejar, com diuen els homes del Pla de Lleida—, davant un auditori tan selecte. Em consola, però, pensar que d'inconscients encara ho heu estat més vosaltres, amics, en empenyer-me insistentment a acceptar... I com sigui que no hi ha res més agosarat que la inconsciència, ací em teniu. I ací ens trobem tots. Jo, preguntant-me com me'n sortiré; vosaltres, amb la temença d'haver d'escollar una tirallonga d'oratória, pobra de contingut i mal garbellada. En fi, només us puc dir una cosa: tots en som una mica culpables, d'aquesta situació que anem a afrontar tot seguit. Per tant, que cadascú prengui compliment de la part de la penitència que li pertoca. Fem vots, si més no, perquè la deixuplina sigui el més lleu possible...

Després d'aquesta digressió —potser excessiva—, és el moment de tornar a la norma que, amb el vostre permís, m'he saltat i fer-vos constar a tots, senyor batlle, senyors regidors, senyors de la Junta de la Sèquia i de la Confraria, amics i germans en l'apostolat de l'Orfeó Manresà —com diria el bisbe Torres i Bages—, a tots, el meu agraïment per haver-me convidat a ocupar aquesta tribuna. I això, en tant que manresà, i en tant que lleidatà d'adopció, la qual cosa no m'ha fet perdre mai els lligams que m'han unit misteriosament amb aquesta ciutat cor de Catalunya, i no sabria dir-vos per quina mena de raons. Si bé, però, que és aquí on vaig assumir les primeres lliçons de catalanitat i els ideals que, amb més o menys encert, maldo per servir honestament.

A més, aquest acte m'evoca records de la meua infantesa, car és a Manresa on vaig veure la primera llum i arribà a les meves orelles la primera música. Sense ànim d'endinsar-me en disquisicions filosòfiques —per a les quals no em sento prou capacitat, i ara no són del cas—, sí que m'abelleix deixar constància de la realitat d'aquest fet. El meu pare, va afincar-se a Manresa vers els anys vint, per tal de muntar la primera linotype que va instal·lar-se a la ciutat, pel compte de l'aleshores nounat diari "Pàtria", que dirigia el doctor Gomis. Va muntar el taller i va restar-hi fins els anys 29 o 30, com a linotipista-mecànic. Els dos germans vàrem néixer, per aquest motiu, a Manresa. Per aquella època, si no recordo malament les narracions familiars, se situa l'organització dels "Amics del cant gregorià" a la vostra ciutat. I el meu pare fou un d'ells, mantenint a través dels anys una profunda amistat amb un altre patrici manresà, el senyor Joan Ferrer Alsina, el qual —desaparegut ja el meu pare— s'instal·là a Lleida, com administrador de les Forces Hidroelèctriques del Segre, i que col·laborà amb mi als principis de la reorganització de l'Orfeó Lleidatà, quan aquest reemprengué les seves activitats vers els anys cinquanta. Retornem, però, a Manresa. En aquella època, companys i amics del meu pare s'aplegaven a la nostra casa del carrer Sobrerroca les vesprades dels dies festius i, partitura en mà, s'endinsaven en les polifonies del mestre Victòria, o en les monodies del cant pla. Jo, és clar, no n'era conscient de la transcendència d'aquelles reunions. Es ara que me n'adono... Aleshores, però, a la meua in-

consciència s'oposava algun clatellot —sempre n'hi havia algun que voleiava per la cambra, amatent a complir l'ordre paterna—. Sí, un clatellot, amorós, si voleu, però clatellot a la fi. Ignoro si avui amb les noves correnties i modes de la pedagogia s'acceptarien aquests sistemes, per allò de la lliure expressió... Jo, ara, n'estic ben agraït, i només lamento haver tardat tant en fer palesa la meva gratitud als meus progenitors. Pel que fa al meu pare ja no hi he arribat a temps, emportat com fou per la rubinada de la guerra civil. A la meva mare, en canvi, encara m'ha estat possible d'oferir-li, fa pocs dies, un enterrament ben ple de cantúries, amb un autèntic aire de festa, que és el que ella mereixia, car la seva vida sempre ho fou una festa...

I tornant al fil d'aquest parlament, bé puc dir que les primeres evocacions de la ciutat natal em porten a vivències musicals —per tant espirituals— i no materials, si deixo de banda l'amaniment del cant gregorià amb els bolets i els calbots que ja us he citat, que aquests sí que ho eren físicament tangibles.

Les condicions de la meva vida familiar em van deslligar ben aviat de Manresa, però els llaços d'unió s'han agombolat, justament, a través dels meus contactes amb l'Orfeó Manresà, sobretot, i entre altres, amb el mestre Coll i en Josep Maria Vives.

Es, doncs, un fet d'espiritualitat que em lliga a vosaltres, el qual, malgrat la distància en el temps i en la geografia, mai no ha arribat a estroncar-se... I tinc l'esperança que esdevindrà més vivent si sóc capaç de portar a bon terme, sense masses entrebancs aquest pregó.

Tot el suara expressat i el fet de commemorar el vuitantè aniversari de l'Orfeó Manresà, m'ha obligat a acceptar —amb molt de goig— la vostra invitació per parlar-vos del cant coral. Del cant coral català. I remarco l'adjectiu, català, per tal com només a Catalunya presenta uns trets diferencials i particulars que penso glossar i que constituïran el canemàs, amb el vostre permís, d'aquest pregó. I em justifico davant vostre per haver escollit aquest tema per relacionar-lo amb la Festa de la Llum per tal com el cant coral —a més d'un gaudi estètic— ha estat Llum i força per aquest poble nostre, atrafegat per salvaguardar la seva ànima enmig de tants trencacolls que ha hagut de vèncer durant la seva sotraquejada històrica.

A mi em dol qui-sap-lo que em facin parlar per commemorar un tan dilatat aniversari, encara que sigui per aconhortar aquesta mena d'il·luminats de l'Orfeó Manresà. I em dol perquè per una irreprimible associació d'idees, em recorda que els cabells propis ja grisegen, i que per tal de recuperar una minça part de l'impuls de la joventut —o simplement per servir-lo—, retardant tant com sigui possible el procés indefugible de la humana natura, em cal practicar uns règimn alimentaris, de resultats sempre dubtosos, que a la llarga em priven de gaudir la gastronomia subtil de la noble —per catalana!— olla barrejada. O bé de la “cassola de pagès” —recepta immarcessible i misteriosa— dels dallaires del meu Urgell.

Abans d'encetar el tema deixeu-me apel·lar a una virtut capital, molt estesa i practicada a la nostra terra: la paciència. I és en gràcia d'aquest tarannà vostre, digne del patriarca Job, que us suplico uns moments de sol·licitud i atenció a aquest pregó que he confegit atenent a l'amable i insistent invitació de l'amic Josep M.ª Orriols, president de l'Orfeó Manresà, i de Simeó Selga, company meu en les tasques parlamentàries. Així, doncs, si no m'entrebanqueu, la vostra paciència no en sofrirà tant, farem via, tots respirarem i podrem anar a sardanejar a la plaça, que això sí que és bo!

Si el meu lligam amb vosaltres està tan relacionat amb el cant coral deixeu-me, doncs, que sigui a través del cant que jo ompli aquest espai i aquesta atenció que m'heu atorgat. I encetaré el tema amb unes paraules del mestre Nicolau, referides a Lluís Millet:

“En Millet —diu el mestre Nicolau—, és l'ungit de la nostra ànima col·lectiva per a regir l'expressió del que li és més íntim: el seu cant. Millet és la vestal que vetlla el foc sagrat de Catalunya...”

La comparança que estableix el mestre Nicolau cal relacionar-la, avui, amb una més àmplia interpretació que l'ús ha donat al mot vestal, que originàriament designava les donzelles verges de la Roma antiga i consagrades a la deessa Vesta, encarregades de guardar el foc sagrat del temple. Així, per extensió, el mot —utilitzat ben pròdigament pels literats— ha entrat al domini públic, i serveix per a designar qui guarda gelosament quelcom, preservant-ho i defensant-ho rigorosament, amb exigència religiosa.

En el transcurs dels segles, des de Felip Vè., en la nostra terra han calgut moltes i molts vestals que prenguessin el compromís de salvaguardar gelosament i aferrissada el nostre patrimoni cultural, que ens identifica com a poble, i que hem heretat generosament de Déu. Cultura que, a la fi, no és altra cosa que la manifestació exterior del nostre esperit, és a dir, l'expressió més preuada si som capaços d'acceptar, amb totes les conseqüències, la supremacia de l'esperit per damunt de la matèria.

Gràcies a Déu, el nostre país és pròdig en la generació d'homes i dones —vestals i apòstols— que s'han sentit cridats a vetllar, obrir guarets, assaonar i escampar la bona llavor de la nostra cultura.

Són una gent difícil de descriure. Hom diria que van per aquest món de Déu empesos per un neguit incontenible, obsessionats, i amb una força que aplanava tots els obstacles; obedients i submissos a la crida; lliurats, abrandats i encesos, en cos i ànima, al seu ideal. Ullpresos per aquesta Llum, el símbol de la qual avui fa festa a la nostra ciutat. Són gent que no gosen —millor, encara—, no fan res per sobresortir, però tenen la facultat d'irradiar i encomanar al cor dels qui els envolten, el seu neguit i deficiència, a l'ensem, el seu goig. És impossible sostreure's a l'atracció que irradien i exerceixen, i al seu entorn s'hi apleguen contínuament —en una lleva mai interrompuda— noves vestals, ser-

vents i serventes de l'altar de la Pàtria. Intrèpids i fidels no s'han deixat arrossegar pels oripells d'una societat que només visa la matèria, esnob i desnaturalitzada, ignorant i caduca d'ideals, sotmesa i esclava de la superficialitat. Ni s'han deixat vèncer pels obstacles i entrebancs que troben en el seu caminar i, impertèrrits, com si no pertanyessin al món, caminen, adelerats, vers una Llum que saben immarcessible...

El mestre Millet era una d'aquestes ànimes adelerades, que encomanà el seu neguit a nosaltres, a vosaltres, cantaires manresans. I com sigui que s'escau de fer coincidir aquesta commemoració de la Festa de la Llum, amb el vuitantè aniversari de la vostra coral, deixeu-me, ara, referir-me a unes paraules que Lluís Millet dirigí als seus cantaires, després de la primera audició de la missa en si bemol de Joan Sebastià Bach:

“Després del treball ve el descans; i descans no vol pas dir no fer res, sinó el gaudi en la contemplació de la feina feta...”

Jo bé voldria trobar paraules escaients que es fessin ressò del goig que ens encomana als cantaires catalans —i en particular, als lleidatans— la vostra commemoració, tot contemplant l'ampla panoràmica dels vuitanta anys de la vostra història coral. Confesso la meua incapacitat per a trobar les paraules escaients d'alta i acurada oratòria que les vostres oïdes mereixen. Malgrat tot, per la vostra atenció interpreto com una invitació a fer-ne via. I continuaré el fil de les meves reflexions.

La contemplació del treball acomplert suscita, també, un neguit: la constatació de tants errors comesos i de la feina que ens espera. Aquesta efemèrides ens ha de servir per extreure'n la gran lliçó d'humilitat que ens permeti traçar noves singladures, bandejant amb creu i ratlla els mals passos en el nostre —el vostre— caminar vers aquests altres vuitanta anys de futura història que s'albiren en l'horitzó...

No és cap presumpció profètica si goso aventurar la meua opinió que aquests propers vuitanta anys seran també treballosos i feixucs. I que ens caldrà tota la Llum per tirar endavant el carro... —encara un símbol de la conjunció de la temàtica d'aquesta festa d'avui—.

Es per això que voldria afegir uns mots de la meua collita, amb uns lleus retocs a les paraules del mestre Millet suara esmentades, tot fent-les més vivents al context històric que ens pertoca viure. Caldria, doncs, concloure i contemplar la vostra festa tot dient:

“Que el gaudi de la feina feta ens desvetlli el neguit delerós per recomençar de nou, falcant en aquesta commemoració un esdevenidor...”

La jornada d'avui és, doncs, com una parada i fonda per enfortir, encara més, el nostre esperit de lluita. I això, per emprendre, amb lucidesa i sense

